

УДК 657.471.1:691

Т.В. Фоміна, доц., канд. екон. наук, А. О.Макарова, ст. гр. ОП-11М

Кіровоградський національний технічний університет

Оподаткування суб'єктів малого підприємництва та напрями податкового стимулювання малого бізнесу в Україні

У статті досліджується оподаткування суб'єктів малого підприємництва та напрями податкового стимулювання малого бізнесу в Україні. Визначаються переваги та недоліки нового податкового законодавства в сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств.

податок на прибуток, спрощена система оподаткування, малий бізнес, ставка податку

Проблема функціонування малого бізнесу в умовах кризового стану економіки України є надзвичайно гострою. У зв'язку з наявністю низки нерозв'язаних проблем – складна політична ситуація, суперечливе та неоднозначне законодавство, високе податкове навантаження та, як наслідок, значна тінізація економіки, питання про те, чи існує можливість для розвитку та ефективного функціонування малого бізнесу в Україні, набуває особливої актуальності.

Сутність та особливості діяльності малого бізнесу неодноразово досліджувались у публікаціях вітчизняних науковців. Так, І. Комарницький, М. Офік, В. Стадник, О. Петрицька визначили у своїх роботах основні складові та базові чинники формування виробничого потенціалу малого підприємництва. Сучасний механізм та стратегічні завдання розвитку малих підприємств в Україні розглядали науковці Л. Мартинюк, А. Чернявський, О. Цариненко та ін.

Метою статті є визначення особливостей оподаткування суб'єктів малого підприємництва та стимулювання малого бізнесу в Україні, та окреслення позитивних та негативних сторін нині існуючого податкового законодавства.

Становище вітчизняного малого та середнього підприємництва є досить складним, а тому потребує якнайшвидшого вирішення існуючих проблем, які пов'язані, перш за все, з недосконалою системою оподаткування, нестачею фінансово-кредитних ресурсів, адміністративними утисками та іншими негативними процесами реформування в країні. Мале підприємництво як найвразливіший сектор економіки, не отримує належної підтримки та захисту зі сторони держави. Внаслідок наявних труднощів спостерігається зниження зацікавленості підприємців працювати у прозорих умовах, що призводить до зростання частки тіньового сектору та фіскальних втрат бюджету, зниження інвестиційної активності, сповільнення інноваційного розвитку тощо.

Динаміка наведених у таблиці 1 показників вказують на негативні тенденції у розвитку малого бізнесу.

Таблиця 1 - Основні показники розвитку малих підприємств в Україні

Основні показники	2007	2008	2009	2010
Частка кількості малих підприємств у загальній кількості підприємств, %	102,0	98,0	95,0	92,9
Кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	76,0	72,0	75,0	63,0
Частка прибутку від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу прибутку, %	14,0	16,5	22,9	23,4
Частка збитків від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу збитків, %	42,2	37,6	29,0	30,8
Частка підприємств, що одержали збитки, до загальної кількості малих підприємств, %	32,8	37,3	39,9	41,4

З таблиці 1 видно, що частка малих підприємств у загальній кількості та у розрахунку на 10 тис. осіб мають тенденцію до зменшення. Якщо взяти показники 2009 та 2010 років по кількості підприємств на 10 тис. осіб, то бачимо, що показник 2010 року зменшився на 12 %. Також можна зробити висновок, що з кожним роком показники частки прибутків та збитків оподаткування малих підприємств до загального обсягу прибутку збільшуються, але проблема в тому, що показники збитків значно більші ніж показники прибутків, що спричиняє масове банкрутство підприємств. Важливим є те, що саме в 2010 році частка підприємств від загальної кількості отримали найбільше збитків в порівнянні з минулими роками.

З цього можна зробити висновок, що система оподаткування, яка існувала в Україні до прийняття Податкового кодексу, створювала значне податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва, які сплачували єдиний податок у розмірі 6 – 10 %, а після прийняття нового Податкового кодексу податкове навантаження зменшилось, але разом з тим відбулися зміни щодо визначення платників податку на додану вартість. Це призвело до закриття великої кількості підприємств внаслідок розірвання контрактів між підприємствами.

Основним інструментом податкового стимулювання малого бізнесу в Україні була спрощена система оподаткування, обліку та звітності, запроваджена у кінці 90-х років минулого століття. Однак, протягом десятиліття її функціонування виявили себе проблеми і суперечності, серед яких такі:

- нерівномірність та несправедливість розподілу податкового навантаження між платниками податків, наслідком якого стало порушення конкурентних умов;
- дестимулювання процесів нарощування масштабів господарської діяльності суб'єктів та заохочення їх до штучного дроблення;
- наявність можливостей ухилення від оподаткування самих суб'єктів малого бізнесу, а також великих і середніх підприємств (з використанням спеціально створених структур малого підприємництва);
- недосконалість фіскально-адміністративного механізму, завдяки чому 30-35% суб'єктів малого бізнесу декларували власну збитковість, продовжуючи діяльність тривалий час.

Зарубіжний досвід демонструє приклади податкового стимулювання малого бізнесу на основі застосування знижених ставок податку на прибуток. В системі податкового регулювання Великобританії закладені такі стимулюючі засоби як прогресивні ставки оподаткування - шкала ставок прибуткового податку, основу якої складає прибуток, що підлягає оподаткуванню. Залежність величини податків від суми

прибутку виражена у прямій прогресії - що вищі доходи, то вищі податки. Для малих підприємств, це без сумніву, дуже сприятлива система. Так, наприклад, при прибутку на рівні 0-1,520 фунтів стерлінгів - ставка становить 10%, при прибутку в розмірі 1,521-28,400 фунтів стерлінгів - 22%, при прибутку понад 28,400 фунтів стерлінгів - 40%. В США компанії, що мають незначні прибутки, сплачують прибутковий податок за нижчими ставками. При річному оподатковуваному прибутку до 50 тисяч доларів Сполучених Штатів Америки використовується податкова ставка на рівні 15%, при прибутку 50-70 тисяч доларів Сполучених Штатів Америки - 25%, при прибутку від 75 тисяч до 10 млн. доларів Сполучених Штатів Америки - 34%, при прибутку понад 10 млн. доларів - 35%.

При розробці Податкового кодексу України опрацьовувалися варіанти реформування прибуткового оподаткування юридичних осіб на таких засадах. Однак, було прийняте рішення про використання ставки 0%.

Згідно п.154.6 ст.154 ПКУ, до 1 січня 2016 року згадана ставка запроваджена для платників податку на прибуток, у яких розмір доходів нарастаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень. Встановлено, що однією з умов користування нульовою ставкою є нарахування за кожний місяць заробітної плати найманим працівникам не менше двох мінімальних рівнів.

Серед позитивних сторін нового законодавства слід підкреслити і те, що держава чітко визначилася з видами діяльності, які вона не має наміру стимулювати через охарактеризований механізм, враховуючи їх високу прибутковість, не продукуючий характер або сумнівну користь для суспільства. Згідно п.154.6 ст. 154 ПКУ такими є: діяльність у сфері розваг; виробництво, оптовий продаж, експорт-імпорт підакцизних товарів; виробництво, оптовий та роздрібний продаж паливно-мастильних матеріалів; видобуток, серійне виробництво та виготовлення дорогоцінних металів і каміння; фінансова діяльність; діяльність з обміну валют; видобуток та реалізація корисних копалин загальнодержавного значення; операції з нерухомим майном, оренда; діяльність з організації торгів предметами мистецтва, колекціонування або антикваріату; охоронна діяльність; зовнішньоекономічна діяльність; виробництво продукції з давальницької сировини; оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі; діяльність у сфері виробництва та розподілення електроенергії, газу та води; діяльність з надання послуг у сфері телебачення і радіомовлення; діяльність з надання послуг пошти та зв'язку. Паралельно запроваджено вимоги, спрямовані на протидію штучному дробленню господарюючих суб'єктів з метою пільгового оподаткування та підміні трудових відносин послугами фізичних або дрібних юридичних осіб з метою мінімізації податкових зобов'язань. До них ми відносимо заборону користування нульовою ставкою податку на прибуток підприємствам, утвореним в період після набрання чинності Податковим кодексом шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення), приватизації та корпоратизації, а також підприємствам, що провадять діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, інжинірингу, надання послуг підприємцям.

Дискусійним питанням є сама ідея застосування нульової ставки з метою стимулювання розвитку малого підприємництва. Фінансовою наукою давно доведено, що відсутність податку породжує менші стимулюючі ефекти, ніж його знижений рівень. Адже існування необхідності сплати хоча б незначної суми призводить до утворення стимулу нарощування ефективності господарської діяльності з метою отримання можливості не лише виконати зобов'язання перед державою, але й залишити після цього певну суму прибутку у своєму розпорядженні.

Отже, маючи низку переваг у порівнянні з раніше використовуваною спрощеною системою оподаткування, новий стимулюючий механізм оподаткування

підприємств характеризується і певними недоліками. Однак, їх характер не вимагає негайних законодавчих змін та перегляду правил оподаткування. Варто провести практичну апробацію податку на часовому інтервалі не менше одного року, отримавши можливість прогнозування усіх необхідних змін його елементів.

Список літератури

1. Спрощена система оподаткування у сфері малого бізнесу: вітчизняний і зарубіжний досвід// Аналітичний Центр Академія – 2011// Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=351>
2. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монография / [Под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова, А.И. Крисоватого]. – К.: Кондор, 2011. – 352с.

В статье исследуется налогообложения субъектов малого предпринимательства и направления налогового стимулирования малого бизнеса в Украине. Определяются преимущества и недостатки нового налогового законодательства в современных условиях функционирования отечественных предприятий.

In this paper the taxation of small businesses and tax incentives for small areas of business in Ukraine. Defined benefits and drawbacks of new tax legislation in current conditions of functioning of domestic enterprises.

Одержано 01.12.11

УДК 657

І. В. Павлікова, ст. гр. ОП-11 МС

Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми та шляхи вдосконалення акцизного оподаткування в Україні

В статті висвітлюються питання акцизного оподаткування в Україні, визначаються його позитивні та негативні риси. Обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення механізму справляння акцизного податку.

оподаткування, акцизний податок, державний бюджет, ставки податку, Податковий кодекс, платники податку, підакцизні товари, об'єкти оподаткування, база оподаткування

Постановка проблеми. На разі в Україні, одним із основних джерел прибутків державної казни є акцизний податок (до 2011 р. — акцизний збір). Реформування платежу було спричинене тим, що акцизний збір, який функціонував в Україні до 2011 р. не виконував належним чином свої регулюючі завдання, про що свідчить панування на вітчизняному ринку контрабандних підакцизних товарів та продукції, виготовленої підпільними цехами, без здійснення контролю її якості та без сплати будь-яких податків. Крім того, зміни механізму акцизного оподаткування, викликані прийняттям окремих положень Податкового Кодексу України вимагають посилення уваги до проблем акцизного оподаткування.

В Україні акцизне оподаткування має ряд недоліків, які знижують його фінансову ефективність і регуляторні можливості, незважаючи на досить тривалу історію його становлення та розвитку. Очевидно, що чим більшою є група підакцизних товарів, тим вагомніше фінансове значення акцизного податку у формуванні дохідної частини бюджету.